Domus Academica

Høsten 2004 ble ur-bygningen på Universitetet i Oslo igjen åpnet etter en langvarig, men pietetsfull restaurering. Bygget, som er tegnet av arkitekt Christian Grosch, er for lengst fredet - men i daglig bruk av studentene ved det juridiske fakultet.

Allerede da Henrik Ibsen sjekket tiden på universitetets ur på vei fra Arbiens gate til kafeen på Grand, var bygningene rundt universitetsplassen i Oslo femti år gamle. Hundre år senere var ur-bygningen, eller Domus Academica som huser Det juridiske fakultet, preget av manglende vedlikehold. Dessuten var mange av de malte dekorasjonene forlengst overmalt og håndtrykte tapeter dekket med 70-talls tapet. I tillegg kom grove setningsskader som følge av sviktende grunnforhold. Det var tid for et krafttak.

Fakultet og embetsbolig

Universitetet i Oslo ble opprettet i 1811 og startet sin virksomhet to år senere. De første årene foregikk undervisningen i leide arealer, men etter hvert fikk de enkelte fakulteter egne bygg. Grunnstensnedleggelsen i Karl Johans gate ble foretatt på Universitetets 30-års dag, 2. september 1841. De tre byggene var tegnet av arkitekt Christian Grosch med bistand av den internasjonalt kjente arkitekten Karl Friedrich Schinkel i Berlin. Omkring ti år senere ble Domus Bibliotheca, Domus Media (med universitetets aula) og Domus Academica tatt i bruk.

Det var i sistnevnte bygg rektor, kvestor og andre embetsmenn flyttet inn med sine familier. Rommene fungerte både som kontor og leilighet, den gang med trapper ned til kjelleretasjen med kjøkken, bryggerhus osv. Som det sømmet seg et ærverdig universitetsbygg i ny-klassisistisk stil, og ikke minst tidens embetsfamilier, ble rommene prydet med malte dekorasjoner i tillegg til eksklusive håndtrykte tapeter.

Strenge krav til produkter og utførelse

Men 150 år setter sine spor. Tiden var kommet for en fullstendig rehabilitering av byggets indre. Bygningen er forlengst fredet og det stilles derfor strenge krav til produkter, teknikk og utførelse. Forut for rehabiliteringen ble det utført et nitid arbeid i regi av Riksantikvaren, NIKU (Norsk institutt for kulturminneforskning), Statsbygg og teknisk avdeling ved Universitetet i samarbeid med sivilarkitekt Ola Natvig i NAV AS og interiørarkitekt MNIL Anne Berentsen i Berentsen interiørarkitekter AS.

Kristin Solberg i NIKU har vært ansvarlig for å avdekke interiørets opprinnelige overflater. Derfor finner vi nå fargetrapper flere steder i bygget bak et beskyttende glass. Disse viser oss hvordan fargeholdningen og dekoren har endret seg gjennom tidene.

Sosialdemokratisk overmaling

- I første etasje var noen av administrasjonens dekorerte rom i god sosialdemokratisk ånd overmalt eller tapetsert med tapet fra 1960-70 tallet. Ett rom var inndelt i flere rom horisontalt uten ståhøyde. Enkelte to-fløyete dører var fjernet og vegger tettet igjen, men dørene er nå reetablert. Nå kan man igjen se tvers igjennom huset - og se storheten i det, forteller interiørarkitekt Anne Berentsen

- I noen rom ble det overhodet ikke gjort interessante funn. Årsaken er at rommene på et eller annet tidspunkt ble strippet fullstendig. Men ut fra øvrige funn i huset, samt tidsepoken man befant seg i, visste vi nok til å gjenskape tidsånden i interiørene.

Tilbakeført - og modernisert

- Det er viktig å ha i bakhodet at dette ikke er et museum, men et undervisningshus med høyt utviklet utstyrsnivå rettet mot moderne mennesker - og som skal fungere godt langt inn i fremtiden. Huset er tilbakeført visuelt, men tilført moderne elementer som også gjør det funksjonelt. I tillegg kommer alle de installasjoner man må ha - som strøm, datanettverk, vann, varme, ventilasjon, sanitær, sprinkleranlegg osv.

- Rør og ledninger lå i utgangspunktet over alt. Det krevde mye omtanke i prosessen å skjule disse mest mulig. Størst var utfordringene i underetasjen, der studentene får sine PC-stuer og kollokvierom. Gulvet ble fjernet helt ned til flåtene som bygget ligger på, 1,20 meter ned. Ventilasjonsanlegget ble plassert i gulvet og det er blitt gode arealer med mye lys og luft.

- Brukerne har hatt en viktig posisjon i de valgene som er gjort. Det er rundt 50 arbeidsplasser i huset, foruten hundrevis av studenter som skal ut og inn. Da holder ikke smittende limfarge på veggene. Riksantikvaren har brukt sin kompetanse på å finne frem til de rette malingsortene i forhold til tradisjon og brukervennlighet.

Håndtrykte tapeter

Tre malermesterfirmaer har jobbet sammen for å sette Domus Academica i god stand. Støa Håndverk har stått for maling av tak og vegger uten dekor, Klaveness & Bratfoss har hatt de dekorative malerarbeidene, mens Malermester Buer har hatt ansvaret for tapetseringen.

- Vi har gjort funn, til dels fragmenter, som ga oss et inntrykk av opprinnelig mønster og fargeholdning, fortsetter Berentsen. - Vi har gjenskapt stilen ved å fordele oppdraget på to leverandører som fortsatt produserer med de riktige komponentene, Lim & Handtryck i Sverige og Cole & Son i England. Kun ett tapet er helt kopiert. Det ble funnet bak et skap i rektors kontor.

Man har forsøkt å bruke de opprinnelige metodene på alt som er gjort av reparasjoner og dekorer i bygget. Dessuten fikk flere lag av gammel tapet sitte på veggene som fremtidig dokumentasjon. Som underlag for nye tapeter ble veggene trukket med strie og maskinpapir.

Håndsydd jutevev

- Trekking av strie var et svennestykke til opp i 1960-70-årene, men nå er det ikke lenger så mange som kan dette håndverket, forteller byggtapetsermester Kjell Nyquist i Malermester Buer. - Juteveven leveres i 190 cm bredde. Lengdene ble sydd sammen for hånd, som i gamle dager, og stiftet oppe og nede i et stramt spenn. Deretter ble veven pålimt maskinpapir, heftgrunnet og tapetsert.

Pål Karlsen i Interiøragenturer Jan F. Sveen AS, som har levert tapetene fra Cole & Son, forteller at prosessen frem til ferdig produkt har vært omfattende. Først analyse av de gamle fragmentene, prøvetrykk og godkjennelse, og deretter selve trykkeprosessen som for et av designene kan beskrives således: Lys rosa bunnfarge + tørk. Glimmer påføres + tørk Pregemaskin lager ribbemønster. En mørk rødfarge påføres i striper, deretter dras den av med kost for å få et lasert uttrykk + tørk. Mønsteret trykkes på i en farge blandet med sølv/glimmer + tørk Til slutt en tynn coating for å hindre smitting + en siste tørk.

Uret igjen på plass

På gulvene ligger ny ensfarget linoleum og noe restaurert kork. Rester etter de gamle, opprinnelige brune linoleumsgulvene i auditoriene ble funnet, men fargen var først ikke tilgjengelig hos noen av produsentene. Men så satte tilfeldigvis DLW i gang produksjon av en brun ensfarget linoleum som passet godt inn i miljøet. Noen arealer har en grønn linoleum.

Alle antikvariske møbler er restaurert av snekkermester Knut Rishovd. De er dels trukket med lær av Mølla Møbeltapetserverksted og med hestehår av Tapetsermester Johan A. Larsen & Sønn. Alle malerier og rammer er restaurert. Det samme er det historiske uret som igjen er på plass i hjørnerommet mot Karl Johans gate.

Installasjoner i glass og linoleum

Midt oppe i alt det antikvariske finner vi også mer moderne installasjoner i glass og sort linoleum, blant annet som romavdelere og "rom i rommene".

- Bruk av linoleum som veggbekledning var en idé jeg fikk nesten med det samme jeg satte mine ben i huset, sier Berentsen. - Det samme med glassveggene. Da de tapetserte rommene skulle deles av, etterstrebet vi å plassere alle nye installasjoner ut fra veggene. Dette ble gjort ved hjelp av glass-skiver med limte skjøter mellom vegg- og dørelementer trukket med linoleum. Hensikten er å markere et klart skille mellom opprinnelige og nye bygningsdeler. Linoleum har vært på gulvene her i ca 100 år og hadde sin naturlige plass i interiørene. Men det har ikke vært brukt på vegger i Norge før nå. Vi ønsket å gi disse nye installasjonene et tidløst preg - med elementer som i sin enkelhet og renskårethet tåler tidens tann og som vil se bra ut i mange år fremover. Det er brukt Forbos desktop linoleum, et produkt som også brukes på skapdører, på kontormøbler med arbeidsbord, skillevegger og studentenes PC-bord. Linoleum er svært vedlikeholdsvennlig og har en akustisk dempende virkning. Dette er av stor betydning i et hus med kun harde overflater.

- Når studentene vender tilbake til Domus Academica vil de nok bli overrasket og glade, mener Berentsen. Fra å være et bygg i forfall, der gammel prakt dels var overmalt og overtapetsert, kan de nå glede seg over at et kulturminne er behørig brakt tilbake til fordums glans. Samtidig har de fått lyse og funksjonelle studieplasser og forelesningssaler. Alt dette er resultat av et grundig teamarbeid der mange

mennesker med høy faglig kompetanse har bidratt til den endelige løsning og utforming.